

1 Werkwoord

(wonen, werken, lopen, ...)

wonen, werken, lopen, ... noemen we *werkwoorden*.

1.1 woon, woont, wonen

Ik	woon	nu in Nederland.
Jij	woont	nu in Nederland.
U	woont	nu in Nederland.
Hij	woont	nu in Nederland.
Zij	woont	nu in Nederland.
Wij	wonen	nu in Nederland.
Jullie	wonen	nu in Nederland.
Zij	wonen	nu in Nederland.

Jij woont in Nederland.

Waar *woon jij*?

Nu *woon jij* in Nederland.

Let op: jij *woont* - *woon* jij

De drie vormen **woon**, **woont** en **wonen** noemen we de *tegenwoordige tijd*.
Tegenwoordig betekent *nu*. Je woont *nu* in Nederland.

Voorbeeld

Woon

Waar **woon jij** nu?

Ik woon nu in Nederland.

Woont

Waar **woont u**?

Waar **woont Anne**?

Zij woont in Rotterdam.

Wonen

Waar **wonen jullie**?

Wij wonen in Rotterdam.

Peter en Anne (zij) wonen ook in Rotterdam.

Als je een *opdracht* geeft, gebruik je de ik-vorm.

Luister naar het Nederlandse nieuws!

Lees een Nederlandse krant.

Kom op tijd naar de les.

Oefeningen

1 Vul de juiste vorm van **wonen** in

- 1 Waar w_____ u?
- 2 Ik w_____ nu in Nederland.
- 3 Waar w_____ uw broer?
- 4 Hij w_____ ook in Nederland.
- 5 Dag Anne. Jij w_____ nu in Nederland.
- 6 In welke stad w_____ jij?
- 7 Ik w_____ in Den Haag.
- 8 Hoe lang w_____ jullie al in Nederland?
- 9 Wij w_____ hier al bijna een jaar.

2 Vul de juiste vorm in van **beginnen, duren, leren, krijgen, spreken, wonen**

- 1 Ik w_____ nu in Nederland.
- 2 Spr_____ jij al Nederlands?
- 3 Nee, ik spr_____ nog geen Nederlands.
- 4 Ik l_____ Nederlands.
- 5 En je zus, l_____ zij ook Nederlands?
- 6 Ja, wij kr_____ elke dag Nederlandse les.
- 7 Hoe lang d_____ een les?
- 8 Een les d_____ meestal twee uur.
- 9 Hoe laat beg_____ de lessen?
- 10 's Ochtends beg_____ de les om 9 uur.
- 11 's Middags beg_____ we om twee uur.

1.2 woonde, woonden

Ik	woonde	vroeger in China,
Jij	woonde	vroeger in China,
U	woonde	vroeger in China,
Hij	woonde	vroeger in China,
Zij	woonde	vroeger in China,

Wij	woonden	vroeger in China,
Jullie	woonden	vroeger in China,
Zij	woonden	vroeger in China,

woonde en **woonden** noemen we de *verleden tijd*. We woonden **vroeger** (= in het verleden) in China. We **wonen** nu (= *tegenwoordige tijd*) in Nederland.

Voorbeeld

Woonde

Vroeger **woonde** ik in China, ...

Nu woon ik in Den Haag.

Henk **woonde** vroeger in Amsterdam.

Hij woont nu in Den Haag.

Woonden

Wij **woonden** vroeger in Turkije.

Tegenwoordig wonen wij in Nederland.

Anne en Henk **woonden** eerst in Amsterdam.

Nu wonen ze in Groningen.

Oefeningen

1 Vul woonde of woonden in

- 1 Vroeger w_____ ik in Den Haag.
- 2 Nu woon ik in Delft.
- 3 Mijn broer en zus w_____ eerst ook in Den Haag.
- 4 Wij w_____ allemaal bij een oom en tante.
- 5 Nu wonen we allemaal in Delft.

2 Vul de juiste vorm in (-de of -den)

- 1 Vorig jaar w_____ ik nog in Delft.
- 2 Ik k_____ toen nog geen Nederlands.
- 3 Daarom vol_____ ik daar een cursus Nederlands.
- 4 Mijn zus en ik leer_____ daar elke dag een beetje Nederlands.
- 5 De lessen duur_____ ongeveer 2 uur.
- 6 Alleen op woensdag d_____ de les iets langer.
- 7 We probeer_____ zo snel mogelijk Nederlands te leren.

3 Vul de juiste vorm in (woon, woont, wonen, woonde, woonden, enz.)

- 1 Mijn zus en ik w_____ tegenwoordig op kamers.
- 2 Een jaar geleden w_____ we nog bij onze ouders.
- 3 Mijn vader stuur_____ ons naar een cursus Nederlands.
- 4 De cursus duur_____ bijna een jaar.
- 5 Na dat jaar ken_____ we al vrij goed Nederlands.
- 6 Behalve Nederlands leer_____ mijn zus en ik ook veel over Nederland.

1.3 woonde, werkte

ik	woonde	werkte	vroeger in China, ...
jij	woonde	werkte	vroeger in China, ...
hij, zij	woonde	werkte	vroeger in China, ...

wij	woonden	werkten	vroeger in China, ...
jullie	woonden	werkten	vroeger in China, ...
zij	woonden	werkten	vroeger in China, ...

woonde en **woonden**, **werkte** en **werkten** noemen we de *verleden tijd*.
Mijn vader *werkte vroeger* op een fabriek. **Nu werkt** hij op kantoor.

-te en **-ten** gebruik je na: **s t p k f ch** (**stop**: Kentucky Fried **Chicken**)
-de en **-den** gebruik je in alle andere gevallen.

Voorbeeld

Ik miste eerst de trein.
Daarna wachtte ik lang op de bus.
Die bus stopte overal.

We pakten een gratis krant.
We boften: we konden zitten.
We lachten tegen iedereen.

Oefeningen

1 Vul -de of -te in

- 1 Ik woon nu bijna een jaar in Nederland.
- 2 In het begin voel _____ ik me erg alleen.
- 3 Ik ken _____ bijna niemand.
- 4 Ik mis _____ mijn familie en vrienden.
- 5 Ik beschik _____ over weinig geld.
- 6 Soms verdien _____ ik wat geld.
- 7 Ik werk _____ een paar uur in een winkel.

2 Vul -de(n) of -te(n) in

- 1 Mijn ouders werk _____ vroeger in een supermarkt.
- 2 Ze praat _____ met bijna niemand.
- 3 Ze ken _____ immers geen Nederlands.
- 4 Hun baas eis _____ dat ze Nederlands leer _____ .
- 5 Mijn ouders bof _____ : hun baas betaal _____ de cursus.
- 6 Na een paar maanden ken _____ ze al een beetje Nederlands.

1.4 geleerd, gewoon, gewerkt, gemist, ...

Ik	heb	op school Nederlands	geleerd.
Ik	heb	elke dag hard	gestudeerd.
Anne	heeft	zelfs in het weekend	gewerkt.
We	hebben	nooit een les	gemist.

heb ... geleerd, heeft ... gewerkt, ... noemen we de *voltooide tijd*.

Het is nu klaar, voorbij (= 'voltooid').

-t gebruik je na **s (t) p k f ch (s(t)op: Kentucky Fried Chicken):**
gemist, gewerkt.

-d gebruik je in alle andere gevallen.

Voorbeeld

Ik woon nu in Nederland.
Vroeger woonde ik in China.
Ik heb daar ruim 20 jaar **gewoond**.

Ik werk nu in Den Haag.
Vroeger werkte ik in Delft.
Ik heb daar drie jaar **gewerkt**.

Ik mis bijna nooit de trein.
Vroeger miste ik soms de trein.
Deze week heb ik al 2 keer de trein **gemist**.

De reis duurt tegenwoordig 11 minuten.
Vroeger duurde de reis 18 minuten.
Vandaag heeft de reis iets langer **geduurd**.
De trein heeft op een andere trein **gewacht** (geen extra **t**).

Oefeningen

1 Vul de juiste vorm in

- 1 Waar hebt u Nederlands _____ [leren]?
- 2 Ik heb een cursus _____ [volgen] op een school in de buurt.
- 3 Hoe lang heeft de cursus _____ [duren]?
- 4 En in welke groep hebben ze u _____ [plaatsen]?
- 5 Hebt u ook een test _____ [maken]?
- 6 Wat hebben ze u allemaal _____ [vragen]?
- 7 Waar hebt u vroeger _____ [wonen]?
- 8 Bent u _____ [trouwen]?

2 Vul de juiste vorm in

- 1 Mijn zus heeft bijna een half uur op de bus _____ [wachten].
- 2 Daardoor heeft ze de trein _____ [missen].
- 3 Ze heeft _____ [merken] dat de bus vaak te laat is.
- 4 Haar baas heeft _____ [vragen] een bus eerder te nemen.
- 5 Maar ik heb _____ [horen] dat ook treinen vaak te laat zijn.
- 6 En wat heeft haar baas toen _____ [zeggen]?

1.5 hij heeft geluisterd, hij is gestopt

heeft of **is** + geluisterd, gestopt, ...?

- a Hij **heeft** goed geluisterd.
Wij **hebben** lang geslapen.
-

hebben + luisteren, wonen, slapen, ...

- b Ik **ben** gestopt met roken.
Zij **zijn** de hele avond gebleven.
Waar **is** Jan geweest?
-

zijn + beginnen, stoppen, eindigen, ophouden
+ komen, gaan, vertrekken, blijven
+ opstaan, vallen
+ gebeuren, sterven, worden, zijn

- c We **hebben** de hele dag gefietst.
We **zijn** naar Amsterdam gefietst.
Hij **heeft** daar veel geschaatst.
Hij **is** naar de overkant van het meer geschaatst.
-

hebben/zijn + lopen, fietsen, rijden, vliegen, reizen, schaatsen, ...

Je ziet

- a je gebruikt met de meeste *werkwoorden* **hebben**.
- b je gebruikt **zijn** met *werkwoorden* die een 'tijd' en 'verplaatsing' aangeven.
- c je gebruikt **hebben** met *werkwoorden* die een 'manier van verplaatsen' aangeven.
je gebruikt **zijn** met *werkwoorden* die ook aangeven 'waarnaar' je je verplaatst.

Oefeningen

1 Kies een vorm van hebben of zijn

- 1 Hoe laat _____ jij opgestaan?
- 2 En hoe laat _____ jij naar bed gegaan?
- 3 O, dan _____ je niet lang geslapen!
- 4 Inderdaad. Ik _____ tot heel laat gewerkt.
- 5 Mijn broer _____ ook laat thuisgekomen.
- 6 Daarna _____ we nog tv gekeken.
- 7 En we _____ ook nog de krant gelezen.
- 8 Wat _____ jullie gedaan?
- 9 Wij _____ de hele avond met onze burens gepraat.

2 Kies een vorm van hebben of zijn

- 1 We _____ in Frankrijk op vakantie geweest.
- 2 Hoe _____ jullie naar Frankrijk gegaan?
- 3 We _____ de auto genomen.
- 4 Hoe lang _____ de reis geduurd?
- 5 We _____ bijna de hele dag gereden.
- 6 We _____ helemaal naar Lyon gereden.
- 7 Onderweg _____ we een paar keer gestopt.
- 8 _____ jullie kinderen ook meegegaan?
- 9 Nee, zij _____ naar vrienden in Eindhoven gefietst.
- 10 Ze _____ dat wel vaker gedaan.
- 11 Ze _____ al vaker een groot stuk gefietst.

1.6 aankomen, uitstappen, opstaan, ...

komen

Jan **komt** om 11 uur.
Weet jij wanneer Anne **komt**?
Henk is al om 10 uur **gekomen**.
Maria wil ook **komen**.
Iedereen probeert op tijd te **komen**.

aankomen

De trein **komt** om 11 uur **aan**.
Weet jij wanneer de trein **aankomt**?
De trein is op spoor 2 **aangekomen**.
De trein moet nu gauw **aankomen**.
De machinist probeert op tijd **aan** te **komen**.

Kijk eens naar de volgende woorden

	aankomen		instappen		innemen
komen	thuis komen	stappen	uit stappen	nemen	aan nemen
	terug komen		op stappen		weg nemen

woorden als **aankomen**, **instappen**, **aannemen**, ... noemen we *scheidbare* werkwoorden. Je kunt deze woorden in twee stukken scheiden (= delen).

Voorbeeld

Onze trein moet om 10 uur **aankomen**.
Als de trein om 10 uur **aankomt**, is hij op tijd.
Onze trein **komt** om 10 uur **aan**.
Onze trein **komt aan** om 10 uur.
Onze trein is precies op tijd **aangekomen**.
De machinist probeert op tijd **aan** te **komen**.

Waar moeten we **uitstappen**? O, daar zijn we laatst ook al **uitgestapt**.
We **stappen** in Den Haag **uit**. Vergeet niet op tijd **uit** te **stappen**!
We **stappen uit** in Den Haag.

Oefeningen

1 Vul de juiste vorm in

- 1 Daar _____ de trein _____ (aankomen).
- 2 Veel mensen _____ (uitstappen).
- 3 Er _____ ook veel mensen _____ (instappen).
- 4 Vaak is er weinig tijd om _____ te _____ (instappen).
- 5 Waar moet jij _____ (uitstappen)?
- 6 En waar ben jij _____ (instappen)?

2 Vul de juiste vorm in

- 1 Mijn zus heeft mij foto's _____ (opsturen).
- 2 Ze _____ mij regelmatig foto's _____ (opsturen).
- 3 Ik zal haar vanavond _____ (opbellen).
- 4 Ik _____ haar altijd _____ (opbellen) om haar te bedanken.
- 5 Laatst heb ik haar ook _____ (opbellen).
- 6 We proberen elkaar eens per week _____ te _____ (opbellen).

3 Vul de juiste vorm in

- 1 Er wordt aan de deur _____ (bellen).
- 2 Wie _____ bij jullie meestal _____ (opendoen)?
- 3 Mijn man _____ meestal _____ (opendoen).
- 4 Maar dit keer heb ik de deur _____ (openmaken).
- 5 Hij vroeg mij de deur _____ te _____ (openmaken).
- 6 En wie had er _____ (aanbellen)?
- 7 De post. Hij had een brief die was _____ (aantekenen).

1.7 Leer - geleerd; herhaal - herhaald; opsturen - opgestuurd

1 leer - geleerd

Ik **leer** mijn les. Ik heb mijn les **geleerd**.

Ik **luister** naar de leraar. Ik heb naar de leraar **geluisterd**.

Maar

2 herhaal - herhaald

Ik **herhaal** de les. Ik heb de les **herhaald**.

Ik **ontdek** een moeilijk woord. Ik heb een moeilijk woord **ontdekt**.

Ik **vertel** dat aan de docent. Ik heb dat aan de docent **verteld**.

Hij **erkent** dat het moeilijk is. Hij heeft **erkend** dat het moeilijk is.

Hoeveel **betaal** jij voor een les? Hoeveel heb jij voor de les **betaald**?

Wat **gebeurt** er in de les? Wat is er in de les **gebeurd**?

3 opsturen - opgestuurd

Ik **stuur** een pakje **op** naar mijn ouders. Ik heb het pakje **opgestuurd**.

De post **stuurt** soms een brief **terug**. De post heeft een brief **teruggestuurd**.

Oefeningen

1 Vul de juiste vorm in

- 1 Ik woon nu in Delft.
- 2 Eerst heb ik in Den Haag _____ (wonen).
- 3 Ik heb bijna zes maanden bij een tante _____ (logeren).
- 4 In Den Haag heb ik een cursus Nederlands _____ (volgen).
- 5 Mijn zus heeft daar ook Nederlands _____ (leren).
- 6 Heeft je tante ook voor jou _____ (koken)?
- 7 Ja, ze heeft al die tijd goed voor mij _____ (zorgen).

2 Vul de juiste vorm in

- 1 Mijn zus heeft mij gisteren _____ (bellen).
- 2 Ze heeft me _____ (bedanken) voor een foto die ik heb _____ (sturen).
- 3 Wat heeft ze je nog meer _____ (vertellen)?
- 4 Ze had een leuke winkel _____ (ontdekken).
- 5 Ze heeft daar een nieuwe jas gekocht.
- 6 Hoeveel heeft ze daarvoor _____ (betalen)?
- 7 Dat heb ik niet _____ (vragen).
- 8 Ik weet niet hoeveel die jas heeft _____ (kosten).

3 Vul de juiste vorm in

- 1 Mijn moeder en ik zijn met de trein naar Amsterdam geweest.
- 2 Om kwart over negen zijn we _____ (instappen).
- 3 Om half elf zijn we in Amsterdam _____ (uitstappen).
- 4 Tussen Rotterdam en Amsterdam is de trein drie keer _____ (stoppen).
- 5 We hebben bij de automaat kaartjes gekocht.
- 6 Iemand heeft ons _____ (uitleggen) hoe die werkt.

1.8 wordt gespeeld - is gespeeld

Voorbeeld 1

speelt - wordt gespeeld

Ajax **speelt** die wedstrijd a.s. zondag.
Die wedstrijd **wordt** a.s. zondag (door Ajax) **gespeeld**.

heeft gespeeld - is gespeeld

Ajax **heeft** die wedstrijd afgelopen zondag **gespeeld**.
Die wedstrijd **is** afgelopen zondag (door Ajax) **gespeeld**.

Voorbeeld 2

onderzoekt - wordt onderzocht

De dokter **onderzoekt** mijn vader in het ziekenhuis.
Mijn vader **wordt** (door de dokter) in het ziekenhuis **onderzocht**.

heeft onderzocht - is onderzocht

De dokter **heeft** mijn vader in het ziekenhuis **onderzocht**.
Mijn vader **is** (door de dokter) in het ziekenhuis **onderzocht**.

Is en **wordt** (**zijn** en **worden**) gebruik je wanneer het niet nodig is te zeggen *wie iets doet*. We weten al dat Ajax speelt. We weten al dat *de dokter* onderzoekt. Wil je toch zeggen *wie iets doet* dan gebruik je **door**: *door Ajax, door de dokter, ...*

Oefeningen

1 Vul de juiste vorm in van hebben, worden of zijn

Wie brengt uw kinderen naar school?

- 1 Door wie _____ uw kinderen elke dag naar school gebracht?
- 2 Ze _____ meestal door mijn vrouw naar school gebracht.
- 3 Ze _____ een uur geleden door haar naar school gebracht.

En wie haalt uw kinderen op?

- 4 Meestal _____ ze door mij opgehaald.
- 5 Maar gisteren _____ ze door mijn vrouw opgehaald.
- 6 Gisteren _____ mijn vrouw de kinderen opgehaald.

2 Vul de juiste vorm in van hebben, worden of zijn

Wie brengt bij u de kinderen naar bed?

- 1 Ons dochtertje _____ bijna altijd door mij naar bed gebracht.
- 2 Toen ik laatst weg was, _____ ze door mijn vrouw naar bed gebracht.
- 3 Toen ik laatst weg was, _____ mijn vrouw haar naar bed gebracht.
- 4 Ze _____ ons dochtertje het verhaal van Sinterklaas verteld.
- 5 Dat verhaal _____ door bijna elke moeder aan de kinderen verteld.
- 6 Dat verhaal _____ vroeger ook aan onze oudere kinderen verteld.
- 7 We _____ dat verhaal aan al onze kinderen verteld.

1.9 ik leerde - ik heb geleerd

Heel vaak kun je de *verleden tijd* ('ik leerde') en de *voltooidede tijd* ('ik heb geleerd') door elkaar gebruiken.

Voorbeeld

Hoe *heb* jij Nederlands *geleerd*?
Ik *volgde* een cursus bij me in de buurt.
Ik *luisterde* ook veel naar de radio.
Ook *maakte* ik veel oefeningen.
Ja, zo *leerde* ik snel Nederlands.

Hoe *heb* jij Nederlands *geleerd*?
Ik *heb* bij me in de buurt een cursus *gevolgd*.
Ik *heb* ook veel naar de radio *geluisterd*.
Ook *heb* ik veel oefeningen *gemaakt*.
Ja, zo *heb* ik snel Nederlands *geleerd*.

Soms moet je de *verleden tijd* gebruiken.

- 1 Als je aangeeft dat iets voortduurt (met woorden als 'toen', 'terwijl')
Toen we gisteren bij vrienden *zaten*, *belde* onze dochter op.
Terwijl ik met haar *sprak*, *kwam* een buurman binnen.
Toen we gisteren bij vrienden *zaten*, *heeft* onze dochter *opgebeld*.
Terwijl ik met haar *sprak*, *is* een buurman *binnengekomen*.
- 2 Als je aangeeft dat je vroeger iets altijd deed en nu niet meer
Vroeger *fietsten* we veel meer dan tegenwoordig.
Mijn ouders *dronken* meestal water bij het eten.
Dertig jaar geleden *speelden* kinderen nog op straat.

Als je zegt: 'Vroeger *hebben* we veel *gefietst*.' kun je de vraag verwachten: 'En fietsen jullie nog steeds veel of gebruiken jullie tegenwoordig meer de auto?'